

15-16 Mayıs 2003 tarihinde Edirne ilinin Keşan ilçesinde yapılan Uluslararası Keşan Sempozyumu'na bildiri sunmak için gittiğimde, Bulgaristan'dan bildiri sunmaya gelen Kaynak Dergisi Baş yazarı Sabri Alagöz'ün verdiği dergide bir yazı dikkatimi çekti.

Yazı, Kaynak Dergisinde, Georgi Neşev adlı bir Bulgar tarafından Şeyh Bedreddin adıyla yayımlanmıştı. Önce bu yazı araştırma yaptığım Şeyh Bedreddin'iliği içerdiği için dikkatimi çekmişti. Konu daha sonra halen Bulgaristan'da kökenleri bulunan Ali Koç Baba toplumunun ilk liderinin mezarı ile Bulgar yazarın bir iddiasını da içermekteydi. Yazıda Bedreddin'i yakalayan kişinin son Bulgar kralı Şişman'ın oğlu İskender Bey'den bahsetmekte idi. Bu kişi İslam'ı kabul etmeden evvel Aleksandr adını taşımakta imiş. Burada Şişman ile Ali Koç Baba arasındaki bağ ise, halen Ali Koç Baba'ya bağlı muhiplerin anlatımlarına göre Niğbolu savaşında Kral Şişman'ı öldüren kişinin Ali Koç Baba olduğu söylentisidir .

27 Nisan- 3 Mayıs 2001 tarihleri arasında çıkan Pro-Anti Gazetesinde: “Şişman Çarın Mezarı Bulunacak mı ?” “Nikopol (Niğbolu) Ali Koç Baba Tekkesinin Sırları Çözülecek mi ?” başlığı altında yazıları buluyoruz. Son zamanlarda Nikopol kalesinin güneyinde bulunan Ali Koç Baba tekkesinde gerçekten Çar İvan Şişman'ın yattığı tahmin edilmektedir. Yazının müellifi L.Toşev'in de belirttiği gibi sözünü ettiğimiz tekke Feliks Kanits'in dikkatini çekmiştir. Tekkenin ortasında yarı kapalı iki metre uzunluğunda toprağa kazılmış taştan bir lahit mevcuttur .

Ali Koç Baba Tekkesi Müslümanlar tarafından olduğu gibi Hıristiyanlar tarafından da saygıyla ziyaret edilmektedir. Müslümanlar: “*Ali Koç Baba Tekkesi*”, Hıristiyanlar ise “*Tanrı Mezarı*” adını vermişlerdir. Tekke'yi ziyaret etmenin bir çok yerde deva olduğu yolunda yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Tekkenin tamirinden sonra mezar taşına şu kayıt düşülmüştür: “*Al-i Resul Hacı Bektaş torunu Rumeli fatihi Seyit Alioğlu Ali Koç Baba Paşa Ruhuna Fatiha 25.09.1396.*” Bu tarih Niğbolu savaşına yakın bir tarih olarak görünmektedir. Mezar üzerindeki ay ve gün ise onun soyundan gelen Hamza Koçerdin¹ tarafından belirlenmiş ancak belgelenmemiş bir tarihtir.

Georgi Neşev'in Pro-Anti gazetesinde yayınladığı makalede yer alan bilgilere göre Çar Şişman'ın mezarı olduğu iddia edilen mezarın Ali Koçlular tarafından Ali Koç Baba olarak gösterilmesi bize 1930'lu yıllarda bazı Bulgar yazarların Hasan Demir Baba'nın aslında Omurtag Han'a ait olduğunu söylemeleri ile örtüşmüştür. Bilindiği gibi Hasan Demir Baba Tekkesinde bulunan mezar açılmış ve içinden çıkan kemiklerin 400 yıl kadar eskiye gittiği anlaşılmıştır.² Bu durum Hasan Demir Baba'nın yaşadığı tarihle örtüşmektedir.

Bu gelişmeler üzerine elimizde bulunan Ali Koçlulara ait bilgilerin yayınlanmasının bir gereklilik olduğunu düşündüm. Ali Koçlularla ilgili olarak yıllardır yaptığım derleme çalışmalarında Bulgaristan'dan göç eden ve halen Anadolu ve Trakya'da bir çok bölgede yaşayan Ali Koçluların sözlü geleneklerinde bulunan bilgileri topladım. Ayrıca Ailenin elinde bulunan belgeleri bir araya getirdim. Çar Şişman'ın mezarının tanımının yapıldığı bir mühür üzerindeki Bulgarca yazıyı da yazımızda bulacaksınız. Ayrıca Bulgaristan'dan göç eden Ali Koçluların Anadolu'daki dağılımlarını yazımızın sonundaki listede bulacaksınız.

Bilindiği gibi Bulgaristan'dan Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından sonra dalgalar halinde göçler olmuş, bu göçler sırasında değişik tarihlerde Bulgaristan'da Ali Koçlular ve Ali Koç Baba'nın soyundan gelen aileler Türkiye'ye göç etmişlerdir. Bunlar Bulgaristan'da geleneklerini büyük bir çaba ile halen sürdürmeye çalışmaktadırlar. Ali Koçlular içinde aileye ait bilgi ve belgelerin canlı olarak yaşadığı kişi İbrahim Ercan'dır.

İbrahim Ercan Ali Koçluların Türkiye'de uzun yıllar Ali Koç babalarının temsilcisi olan Hamza Koçerdin'in damadıdır. İbrahim Ercan bize kayınpederinden kalan emanetleri de gösterdi. Bu emanetler halen Hamza Koçerdin'in küçük kızı Fatma Koçerdin'de bulunmaktadır. Aralarında Ali Koç Baba'ya ait olduğu söylenen tac, mızrak ucu , yüzük, tennure ve ayakkabıdan ibarettir.

¹ Bu tarih 1997 yılında Hakka yürüyen merhum Hamza Koçerdin baba tarafından verilmiştir. Bu gün için her hangi bir tarihsel yönü ve dayanağı yoktur .Çünkü bu tarih Niğbolu zaferinin tarihidir. Çünkü zaferden sonra Ali Koç baba'nın kalede Kale komutanlığı veya yardımcılığı yaptığı şeklindedir .Vefat tarihi Ali Koç babanın bilinmemektedir .Niğbolu zaferinden çok sonra olduğu söylenmektedir .

² Ahmet Hazerfen.Cem dergisi.Demir Baba tekkesi.2. S.49.Sayı.30.yıl.1993.

Ali Koç Baba soyundan olanlar halen MOLLA lakabıyla anılmaktadır . Ali Koç babalarının muhiplerine geçmişleri ile ilgili bir tarih sordüğümüzde kökenlerinin Erdebil Tekkesine dayandığını söylemektedir .Tarihat ve köken ile bir şey sorulduğunda Ali Koç muhiplerine “ **Erdebil gör de bil**” sözü hatta ata sözü gibi bize söyleniyor. Ali Koç babalarının nefeslerinin % olarak çoğunluğu Şah Hatai nefeslerinden oluşması ayrı bir inceleme konusudur . Aynı nefeslerin pek çoğu Kızıl deli Bektaşilerinde farklı makamlarda icra edildiğini gördük . Kızıldeli nefesleri ise Ali Koç babalarının aksine Serezli Pir Sultan’ın nefeslerine yer vermektedir .Değişimin zaman içinde oluştuğunu tahmin ediyoruz .Her iki toplumun iç erkanını görmeden bir kıyasla yapmak istemiyoruz. Çar Şişman ile Ali Koç Baba arasındaki ilişkiyi araştırırken aynı aileden Hamza Koçerdin’in yeğeni fotoğrafçı Mustafa Marangoz’un elinde bulunan bir madalyona ulaştık. Bu madalyon Ali Koç Baba ile bir ilişkisi olmayan Veli Küçük tarafından Mustafa Marangoz’a ulaştırılmıştır. Bu madalyonun üzerinde bulunan yazı Çar Şişman’ın ölümü ve gömüldüğü yerle ilgili olarak bize ayrıntılı bir bilgi vermektedir. Bu yazının çevirisini ve orijinalini yazımızın içinde okuyucularımıza sunuyoruz.

Hamza Koçerdin Baba’nın Ali Koç Baba ile ilgili olarak şahsıma anlattığı ve elimizde bant kaydı da bulunan bilgileri buraya aktarıyoruz: “Bursa’nın 1388 yılında fethedildiği zaman Hakk’a şükür ifadesi için koç kesmek isteniyor. O an Ali Koç Baba’nın elinde olmayarak: “Beni kurban edin ben kurban olayım.” dediği için orada bulunan bir yetkili kişinin:”Ali Koç sen bize daha lazımsın.” deyip onun bu gönüllü kişiliğini güzel sözle almış. Bu Koç lakabı Ali Baba’ya oradan kalmış. Ali Koç Baba’nın mezarı şimdi Bulgaristan’da Niğbolu’da bulunmaktadır.

Ali Koç Baba’nın oğlu Hüseyin Koç ise bu günkü adı Yablanova Türkçe adı Alvanar köyüne yerleşmiştir. Alvanar köyünden gelenlerin anlatımına göre bir çiçek bahçesini andırarak şekilde doğal güzelliğe sahip olan bölgenin ismini buradan aldığı söylenir.

Alvanar’a yerleşim sonrası diğer toplumlarda inanç ve giyim bakımından ayrı olan Ali Koç Baba muhiplerinin kadın ve genç kızlarda şalvarların paçaları ayrı bir şekilde imiş. Diğer toplulukların şalvarlarından daha farklı ve renkli olduğu için Aldonlar, Aladonlular, Aladonlar yakıştırmaları bu yerleşimin adı olmuş. Köyün ilk yerleşimi bu günkü yerden farklı yerde kurudanlık kuganlık (Kurgan, mezarlık anlamında)Sarıkaya altı denilen yerdeymiş. Bu yerde kutsal yer olarak kabul edilen “Sofra Yeri” diye bir makam vardır. Bu yerin alt yanında yine kutsal sayılan bir de “Erenler Pınarı” varmış. Bir de buranın Ali Koç Baba’nın yerleşimi evveli bulunan “Topuz Baba” vardır. Topuz Baba’nın oğlunun adı da Alvandır. (Elvan) Köye adını çiçekler mi yoksa Topuz Baba oğlu Alvan mı verdi bilinmez .

Niğbolu kalesinin alınmasından sonra, bu günkü Alvanar civarına yerleşmiş bulunan Türk köylerini, etrafta bulunan Bulgar halkı rahatsız etmektedir. Niğbolu’daki Ali Koç Baba, oğlu Hüseyin’i Alvanar köyü civarlarında yerleşen yeni halkı organize etmek için buraya göndermiştir. Hüseyin Baba buraya çoban kıyafetinde, bir koç sürüsü ile göçebe olarak gelmiştir. Bu yöredeki halka rahatsızlık veren gruplarla arkadaşlık kurarak onların iç yüzünü öğrenmiş ve diğer taraftan da köylülere teşkilatlandırıp Bulgar eşkıyalarını yok etmek için hazırlamıştır. Hazırlıklar belli bir olgunluğa eriştiğinde Hüseyin Baba köylülere: “Bulgarların bir bayram gününde onlara dostluğun pekişmesi adına bir yemek vereceğim. Yemekte çok fazla içki içip Bulgarlar sızdıktan sonra size haber gönderirim.” diyor. Bulgarlar gerçekten de yiyip içtikten sonra sızıyorlar. Hüseyin Baba köylülere haber veriyor ve Bulgarları bölgeden çıkarıyorlar. Topuz baba bu bölgeyi Ali Koç Baba oğlu Hüseyin Baba’ya bırakarak kendi talipleri ile birlikte Topuzlar köyüne yerleşiyor. Günümüzde Alvanar(Yablanova) köyünde bulunan Topuz Baba nazarlama dediğimiz gerçekte esas mezarı haricinde bir mezarı bulunmaktadır..”

Hamza Koçerdin babanın bize anlattıkları arasında bir başka iddia da henüz bilimsel olarak tam olarak kanıtlanamamış olan bir tartışmaya dayanmaktadır. Bilindiği gibi Hacı Bektaş Veli soyundan geldiği kabul edilen kolun Seyit Ali Sultan’a dayandığı, Seyit Ali Sultan’ın da (Kızıldeli) Hacı Bektaş Veli’nin çocuğu olduğunu kendilerinin bu koldan geldiklerini kabul etmektedirler. İkinci varsayım ise Babagan kolunun görüşüdür. Bu da Hacı Bektaş Veli’nin Fatma Nuriye Hanımla evlendiğini ondan iki çocuğunun olduğuna inanırlar. Bu iki iddia da henüz kanıtlanmış belgelere dayanmamaktadır. Alevilik ve Bektaşilik araştırmalarının çok yeni olması, henüz bütün bilgi ve belgelerin yayınlanmamış olması sebebiyle bir gün bu karanlık noktanın aydınlanacağını sanıyoruz. Ancak

Hamza Koçerdin Baba kendilerinin birinci iddiaya bağlı olarak Seyit Ali Sultan'dan geldiklerini ve Ali Koç Baba'nın Seyit Ali Sultan'ın oğlu olduğunu söylemektedir.

Ömer Lütfi Barkan'ın Kolonizatör Türk Dervişleri isimli makalesinde karşılaştığımız bir bilgi de olayın bir başka boyutunu ortaya koymaktadır. Bu bilgiyi aynen buraya alıyoruz:

“ An evkaf ’ı Zaviye-merhum Ali Koçi.

Karye-i dervişan nam-ı diğer Bulgarine-i Küçük tabi’i Niğebolu .

Merhum Koyun Baba dervişlerinden Ali Koçi nam sahib-i vilayet derviş ki nefsi-i Niğebolu da olan zaviyenin asla ve kat’a bir akçe varidatı olmamağın ve bir akçe hasıl olur vakfi yoktur. Mezkur derviş fevt olduktan sonra kendü ehibasından ba’zı dervişler cem olunup kendülerini kedd-i yemini ve arak-ı cibinler ile diktikleri bağlarda ve bahçelerden hasıl eylediklerini zaviye-i mezkureye gelen ayende ve revendeye harc eyleyüp ve zikrolan mezra hali hariç ez defter yer olup merhum Yahya Paşa Hazretlerinden tapulayup ba’dehu der-i devletten hükm-i hümayun alub sâbika Niğebolu kadısı olan Alaeddin sınırın tecdid idüp ba ba’dehu merhum ve mağfirunileyh sultan Bayezid Han’dan mukarrernâme-i hümayun almışlardır.

Sonradan ,Niğebolu Beğ’i Hasan Paşa hazretlerinden ve ba’dehu Mehmed Bey’den bedel’i öşür yılda 200 akçe vaz ‘ittirüb ellerine mektub-ı şeriflerin almışlardır.

Ve mezra-ı mezkure üzerinde iki göz bir değirmen binâ eylemişlerdir. Ve zaviye-i mezkûreye hizmet etmek için haymana ve haric-ez defter olan kafirden 14 nefer kafir cem eyleyüb ispençesin ve sair rüsûmların almayub karye-i mezkure üzerinde bina itdükleri değirmenlerine ve âyende ve revende mahsulatı için bağlarına ve sair mesâlihine hizmet iderlermiş .

Hâliya vuku’ı üzre tahrir olunup Padişah-ı alempenah hazretlerine arz olundukta mezrayı mahdut olan sınıru ile resm-i ağnam ile ve öşr-i gûnan ile fil cümle hukuku şer’iyesi ile ve rüsûm-ı örfiyesi ile ve içinde olan 14 nefer keferesi ile zaviye-i mezkûreye vakf eyleyüp vâki olan mahsulatı âyende ve rendeye har eylemek emr olunmağın. Haliye vilayet kitabet olunup vakf-ı mezkur der-i devlete ‘arz olundukta vakfiyeti kemâkân mukarrer dutulup (defteri cedide) kaydolundu diyü mukayyedir (defteri atik) Haliye dahi vuku’ı üzere arz olundukda gizü kemâkân vech-i meşruh üzere buyrulub (defteri cedid)e kaydolundu (30 numaralı köy)

Balkanlarda araştırma yapan değerli araştırmacılarımızdan merhum Nejat Birdoğan da farklı bir iddia öne sürmektedir. Birdoğan, Otman Baba Velayetnamesi üzerine yaptığı araştırmada Güneydoğu Bulgaristan’da bulunan ikinci büyük Bektaşî Tekkesi olan Ali Baba Tekkesinin Otman Baba’ya bağlı olduğunu söyler. Devamla Kırklareli iline bağlı Koççağız ilçesinde bulunan Ali Koçluların da Otman Baba’ya bağlı Ali Babalılar olduğunu iddia eder.³

Bulgaristan’da Ali Baba veya Ali Dede adı geçen 15 adet tekke yatır, zaviye var. Bunlar benim sadece tespit ettiklerim .

Ali Baba	Alvanar	Bulgaristan
Ali Baba	Kırcaali	Bulgaristan
Ali Baba	Tekke Köy(Broş) Kırca Ali	Bulgaristan
Ali Baba	Y.Zağra/Tekke Mahalle (Grafitovo)	Bulgaristan
Ali Baba tekkesi	Silistre /Denizler.(Varnentsi)	Bulgaristan
Ali Baba Tekkesi (Şeyh Ali Baba)	Hasköy(GüneyDoğu Bulgaristan)	Bulgaristan
Ali baba Türbesi	Kavak mahalle/ Haskova	Bulgaristan
Ali Baba Zaviyesi	Çirmen /Seyit Can Köyü	Bulgaristan
Ali Baba Zaviyesi	Yeni Pazar	Bulgaristan
Ali Baba zaviyesi.	Niğbolu	Bulgaristan
Ali dede	Kovancılar.	Bulgaristan
Ali Dede Zaviyesi	Kızanlık	Bulgaristan
Ali Koca Baba tekkesi	Ruşçuk	Bulgaristan
Ali Koç Baba zaviyesi Ve Türbesi	Niğbolu	Bulgaristan
Ali koçlu baba tekkesi ve yatır	Alvanar	Bulgaristan

Değerli araştırmacının öne sürdüğü varsayımlarda yer alan Ali Baba ile Ali Koç Baba arasında nasıl bir ilişki bulunduğunu tam olarak bilemiyoruz. Ancak Ali Koç Babalılar kendilerini erkanca Kızıldeli

³ .BİRDOĞAN ,Nejat .Otman Baba ve Velayetnamesi.1.Uluslar arası Türk dünyası eren ve evliyalar kongresi bildirileri. S.98.

Ocağının evladiye koluna bağlı olduklarını kabul etmektedirler. Aralarındaki sıkı akrabalık bağlarının ve erkanın Anadolu'nun bir çok yöresinde aynen sürmesi bunu kanıtlamaktadır. Merhum Nejat Birdoğan'a bu konuda bu yazısından sonra telefonla ve mektupla bilgi vermişim. Ne yazık ki hastalığı nedeniyle bu konuya bir daha değinmemiş ve kısa zaman sonra da Hakka yürümüştü .Ruhu şad olsun.

Tekirdağ'ın Muratlı ilçesine bağlı Aydın köyünde yaptığımız araştırmalar sırasında Bulgaristan'da Alvanar ormanlarının en yüksek yerinde bulunan Gözcü Ali Baba makamı vardır .Ali Koçluların pek çoğu bu Gözcü Ali baba ya Seyit Ali Sultan olarak bilmektedir . Bu yanlıştır .Gözcü Ali Baba ayrı bir Alp erendir .

Anadolu ve Balkanlarda aynı eren veya evliyanın birden fazla makam mezarının bulunması da bu tezimizi güçlendirmektedir. Ancak Birdoğan aynı araştırmasında bir başka noktaya da değinir ki bu tamamen bir bilgi yanlışlığıdır oluşturulmaktadır:

“Demir baba soyundan gelen Koç Ali Baba adlı erenin bugün Kırklareli Kofcaz (Kofcağız) köylerinde yol oğulları vardır”.⁴ İfadesi gerçek bilgilerle çelişmektedir. Hasan Demir Baba Velayetnamesi'nde Ali Koç Baba ile ilgili bilgi aynen şöyle geçmektedir:

“Bir gün Mumcular'dan Koç Ali isminde bir abdal gelmiş”

(.....)

“Bu sırada Demir Babanın intikal vakti yaklaşmış olmakla acele avdet etmişler. Abdalların içinde üç Ali varmış birine Koç Ali, birine Çöyen Ali, birine Köçek Ali derlermiş. Batavalı Köçek Ali'yi kendi aş evine aşçı başı yapmış ve ondan sonra hilafet vermiş, usul-i seccâdesine geçirmiş, kendi meydanına post-nişin yapmış . Kendi intikâl eylediği zaman Koç Ali tekke-nişin imiş. Ondan sonra Koç Ali elinden Kara Cafer yerine oturmuş.” (sayfa: 9-10)⁵

Velayetname ve Hasan demir Baba'nın yaşadığı dönem dikkatle incelendiği zaman burada sözü edilen kişiler 16. yüzyılda yaşamış kimselerdir. Oysa Ali Koç Baba 14. yüzyılda yaşamış bir kimsedir. Çünkü söylencelerin tamamında Ali Koç Baba'nın Seyit Ali Sultan'la birlikte Rumeli'ye geçtiğine dair bilgiler bulunmaktadır. Koçu Baba, Koyun Baba, Koç Baba ve Koç Ali Baba isimli Anadolu ve Rumeli'de bir çok kutsal ziyaret yeri bulunması ve sözlü gelenekte bunların zaman zaman birbirinin içine girmesi son derece olağandır. Ancak Ali Koç Baba ile ilgili sözlü geleneğin yalnızca sözlü bir gelenek olarak sürmemesi, halen ritüellerinin ve süreğinin de bütün canlılığı ile devam etmesi Ali Koç Baba ile ilgili olarak 14. yüzyılda yaşayan ve Seyit Ali Sultan'ın oğlu olduğu öne sürülen Ali Koç Baba tezini daha güçlü kılmaktadır.

Bizim görüşümüzü destekleyen bir başka nokta ise cemlerde okunan gülbank ve nefeslerle ilgilidir. Bu gülbanklerde bilindiği gibi atıflar bağlı olunan ocağın ilk temsilcisine kadar gider. Araştırmamızın yer aldığı bölümde yazılı bir gülbank ve 1970 yılında kayda alınmış nefeslerde Seyit Ali Sultan hiç tartışmasız yer almaktadır. Sözlü gelenekten gelen ve yukarda da belirttiğimiz bilgilerde Ali Koç baba'nın Seyit Ali Sultan'ın oğlu olduğu öne sürülmektedir.

Ali Koçluların Balkanlarda en büyük yerleşim birimi olarak Alvanar geçmektedir. 1805'na ait Şumnu'da Hafız Baba Tekkesine ait bir belgede de bunu görüyoruz. ⁶ Ahmet Hezarfen tarafından Osmanlı arşivlerinden bulunarak dergimizin geçmiş sayılarında yayınlanmış olan belgedeki (Bunlara Osman Pazarı Alvanar köyü ileri gelenleri de dahildir) kaydı sonradan Ahmet Hezarfen tarafından ilave edilmiş olmasına rağmen bölgede Alvanar'da geniş bir Ali Koçular topluluğunun yaşadığı görülmektedir. Belgenin aslında Alvanar ismi geçmemektedir .

Bunların hiç biri Ali Koçluların Seyit Ali Sultan'ın soyundan geldiğini ortaya koyan bir belge olarak görünmemektedir. Ancak yaptığımız alan araştırmalarında halen Trakya'da yapılan bazı törenler ve bu törenlerde okunan nefesler bize Ali Koçlularla, Rumeli'ye geçiş arasında ciddi bir bağlantı olduğunu göstermektedir. Kızıldeli Sultan Ocağı'na bağlı Edirne Bölgesi Bektaşileri 8 Ağustos gününü bir “Yayla Günü” olarak kutlamakta ve bu şenliklerde aşağıya aldığımız nefesi okumaktadırlar.

Dertliyim kapına geldim

Mürüvvet senden Ali Koç Baba

⁴ BİRDOĞAN ,Nejat .Anadolu ve Balkanlarda Alevi yerleşmesi .S.66

⁵ SAYGI ,Hakkı Demir Baba Velayetnamesi. S 9,10 Aynı eserin 72,76, 84,85,86, Ali Koç veya Koç Ali adına kayıtlar bulunmaktadır .

⁶ HAZERFEN ,Ahmet .Osmanlı arşiv belgelerinde Bulgaristan.Hacı Bektaşî Veli dergisi .S.72.

Cümle küstahlığı özümde buldum
Mürüvvet senden Ali Koç Baba

Sana arzu çeker nice aşıklar
Merhamet bâbının kilidi yoktur
Sende mihman üçler yediler kırklar
Mürüvvet senden Ali Koç Baba

Eşiğin taşına yüzümü sürsem
Baba çeşmesinden nûş edip kansam
Çerağın şem'ine pervane dönsem
Mürüvvet senden Ali Koç Baba

SELİM 'in kusuru çoktur yanında
Senin muhabbetin saklar canında
Pirin huzurunda Hak divanında
Mürüvvet senden Ali Koç Baba

Bu nefes aynı zamanda Cahit Öztelli'nin Bektaşî Gülleri isimli eserinde de yer almıştır.⁷ Nefes'in devamında Ali Koç Baba'nın Niğbolu'da yattığı kaydı bulunmaktadır ki bu bilgilerin birleşmesi sonucunda Ali Koç Baba'nın 14. yüzyılda yaşayan bir Eren olduğu ortaya çıkmaktadır: Yine Hüseyin Maragoz' Babadan⁸ derlediğimiz aşağıdaki nefeste Ali Koç Baba ile ilgili bazı bilgilere rastlıyoruz.

Bektaşî Veli 'den aldık el etek
Kabul et dergahta ettiğimiz dilek
Küllü kusurumuzu af ede felek
Dergâhı mübarektir Koçlu Baba'nın

Azm-i rah eyledim meydan-ı pirden
Dileğim kesmezem gerçek veliden
Sıtk ile dilerim can-ı gönülden
Dergâhı mübarektir Ali Koç Baba'nın

Erenler seyreder gönülden arşı
Koçlu Baba onun öz karındaşı
Seyit Ali Sultan erenler başı
Dergâhı cennettir Koçlu Baba'nın

Uyardın çerağını ayan eyledin
Erenler buyruğunu gönülden eyledin
Mürşidin derdini can ile duydun
Dergâhı cennettir Ali Koçlu Baba'nın

Rehberin izni ile cem e gireriz
Dest-i def olup semah ederiz
Mürşidimizden dilek dileriz
Dergâhı mübarektir Koçlu Baba'nın

Kuruldu muhabbet gülbang çekildi
Erenlerin aşkına dolu içildi
Erkan-ı Ali de suçtan geçildi
Dergâhı mübarektir Ali Koç Baba'nın

⁷ ÖZTELLİ ,Cahit .Bektaşî Gülleri.S.131.

⁸ Hüseyin Marangoz, baba Hamza Koç erdin tarafından vefatı evveli Babalık makamına oturttuğu 3 kişiden biridir .Merhum Hamza Koçerdin'inde öz kardeşidir.

Dergahı mübarek makamı Ali
Sırrını faş edenin nic' olur hali
Kıyamet günü söylemez dili
Dergâhı cennettir Koçlu Babanın

Derviş Hoca ider şehitler serveri
Kereminden dur eyleme bu kemteri
Meydan-ı Ali'dir pirlerin Piri
Dergâhı cennettir Koçlu Babanın

Ancak yukarda da belirttiğimiz gibi Anadolu'da bir çok Ali Baba, Ali Koç veya Koç Ali Baba Koçu baba adıyla kutsal ziyaret yeri bulunmaktadır. Bunların hepsinin birbiri ile ilişkisini belirlemek mümkün değildir. Bu yüzden bazı nefesler de birbirine karışmış veya Ali Koçlu Baba'dan çok sonra yaşamış olan Pir Sultan Abdal'ın yazdığı bazı şiirler nefes olarak Ali Koç Baba'ya mal edilmiştir. Bu son derece normaldir. Çünkü bir çok nefesin aslında Şah Hatai'ye, Yunus Emre'ye, Pir Sultan Abdal'a mal edildiği bilinmektedir. Aşağıya alacağımız nefes de Ziya Baba Karaşar İnanç Eğitim ve Hayır Vakfı'nın derlediği "Erenlerden Nefesler" isimli kitaptan alınmıştır:

İndim Koç Baba'yı tavaf eyledim
Bu gün yaylımdır geliyor koçlar
Mübarek cemâlin seyran eyledim
Bu gün yaylımdır geliyor koçlar

Biri beyaz idi biri kırmızı
Onlarda seçerdi baharı yazı
Aynen Zülfikâr'a benzer boynuzu
Bu gün yaylımdır geliyor koçlar

Alnın ortası yazılı Kur'an
Hiç mahrum kalır mı cemâlin gören
Yarın mahşer günü şefaata uman
Bu gün yaylımdır geliyor koçlar

Yağmur yağar çiselenir izleri
Elham Suresine benzer gözleri
Ay ile gün gibi parlar yüzleri
Bu gün yaylımdır geliyor koçlar

PİR SULTAN'ım biz çekeriz yasları
Dört kapıdan beyan olur sesleri
Aşıklarda söyler bu nefesleri
Bu gün yaylımdır geliyor koçlar

Ali Koç Baba Süreğinde Baba Seçimi ve erkan

Ali Koçluların Baba seçimleri de son derece dikkat çekicidir. Baba Hakk'a yürüdüğü zaman yerine büyük oğlu erkan yürütmekte ve baba olmaktadır. Taliplerinin durumuna ve çokluğuna göre de diğer oğulları babalık yapabilmektedir. Hamza Koçerdin Baba'nın Hakk'a yürümesinden sonra Hamza Baba'nın oğulları ve torunlarından kimse bu makama gelmeyince öz kardeşlerini baba olarak taç giydirmiştir. Yani babalık yetkisini halk huzurunda musahiplerinin yanında vermiştir. Hata kardeşi Hasan'a senin musahibin vefat etti istersen gerekli eksilerini tamamladığım zaman kardeşlerinden istediğinden babalık alabilirdin demiştir.

Yeni mürşit olacak baba doğrudan en kıdemli babanın huzurunda niyazda bulunduktan sonra babalığa başlamakta ve kendisine bir rehber verilmesine gerek duyulmamaktadır. Bu konuda Hamza Koçerdin Baba ile yaptığımız konuşmada Hakk'a yürüyen bir babanın yerine oğlunun doğrudan babalık yapabileceğini söylemiş, kendisi Hakk'a yürüdüğü zaman ise oğlu Mustafa'nın isterse baba

olabileceğini belirtmişti. Kendi şecereleri ile ilgili bize geniş bir bilgi verdi. Ancak daha sonra Hamza Koçerdin Baba'dan bu şecereleri gidip bir türlü alamadık.

Hamza Koçerdin Baba ile yaptığımız görüşmelerde: "Ali Koçlular süreğinde bir baba geride bir mürşit bırakmazsa baba olacak adayın Eskişehir'in Seydiler köyüne veya Bulgaristan'a gidip babalık alması gerekmektedir." demişti. Hamza Koçerdin Baba devamla: "Eskişehir'deki Seydi Koç Baba benden taş giymişti. Baba olacakların oradan el alması posta oturması gerekmektedir." demişti. Şu an Hamza Baba'nın postuna oturduğu söylenen Hüseyin Marangoz, Veli Koçerdin ve Hüseyin Koçerdin'in Hamza Baba'dan el aldığı İbrahim Ercan söylemektedir. O gece babalık töreninde bulunanların imzaladığı bir tutanağın bir fotokopisi elimizde.

Ocakta baba sayısı belirli sayı ile sınırlandırılmamıştır. Ocakta asıl baba haricinde Kırklareli'nin Kofçaz ilçesine bağlı Terzidere'de Hasan Usluaşık, Paşaaan da Mustafa Bülbül baba olarak görev yapmaktadır. Aydın köyü vekil Babası Ali Akgül 1996 yılında Hakk'a yürümüştü. Kendisi ile 1995 yılında Ali Baba kurbanında beraber olmuş hatta Ali Baba kurbanı hakkında geniş bilgi almış ve yazımızı Nefes Dergisi'nde yayımlamıştık.⁹

Ali Koçluların halen büyük çoğunluğu Bulgaristan'da yaşamaktadır. 1989 göçü sırasında da önemli ölçüde göçler olmuştur. Bütün bunlara rağmen halen Bulgaristan'da Veletler, Küçükler ve Alvanar köylerinde toplu olarak yaşamaktadırlar. Bu köyler İsliven'e bağlı köylerdir.

Alevi-Bektaşî topluluklarının niteliklerini belirleyen önemli durumlardan biri de Musahiplik kurumudur. Musahiplik Fetih suresinin 10. ayeti delil gösterilir.¹⁰ Ali Koçlu Bektaşî süreğinde dörtlü musahip olunur, yani musahip kardeşlerin üzerlerine bir örtü örtülür. Gül çubuğu ile baba onları tarikten geçirir. Kardeş olurlar. Gül den bir değneğin burada oluşu ve tarikatta görüşmelerde gül koklamasını andıran bir ritüel olması nedeni ile diğer toplumlar "gülcüler" "gül kardeşliği" "gülü sevenler" anlamında "Gülşeni" veya şivenin bozulması ile "Gülşani" denilmesine yol açmış olabilir. Musahiplik erkanının Anadolu'daki musahiplik törenlerine benzediğini görüyoruz. Erkan Çubuğunun ve "Tarik" in gül ağacından olması Balkanlara ait bir anlayış değişmesi sonucu olabilir. Çünkü "Erkan Çubuğu" veya "Tarik" Anadolu'da on iki boğum olarak ardıc ağacından kesilerek yapılmakta ve özel bir kılıfta saklanmaktadır.

Ali Koç Babalarının Kızıldeli erkanı ile benzerlikleri çoktur. Tığbent'in yerini kuşağın alması da buna bir örnektir. Balım Sultan öncesi Bektaşilikte tığbent yerine kuşak kullanılmıştır. Trakya da Babagan kolu hariç diğer tarikatlarda (Şeyh Bedreddin'ilerde yoktur) kuşak şeklinde vardır.

Musahip Erkanında dört kişinin olmasının gerekçesini sorduğumuz zaman Tekirdağ'ın Türkgücü (Paşa Alan) köyünden vekil baba Mustafa Bülbül şu açıklamayı yapmıştır:

"Tüm Ehli Beyt inananlarının bildiği inandığı gibi Miraç olayında Kırklar bir tek üzüm tanesinden elde edilen nesne ile mest olurlar. Üzüm tanesinin içinde dört adet çekirdek vardır. Genelde yerli eski tür üzümde çekirdek sayısı dördür. Burada iki eş karşılıklı olarak birbirlerini yaşam boyu Kırklara gönülle kabul edip bağlandıklarına göre onlarda o üzümün manevi çekirdekleri sayılır. Çekirdeğin bir başka önemi meyvenin varlığını sürdürmesini sağlayan özür."

Gerçekten'de Kaygusuz Abdal'ın:

"Bu adem meyvesinin/Çekirdeği özündür" biçimindeki nefesi de Mustafa Bülbül'ün açıklamasını destekleyici niteliktedir. Esasen Anadolu'nun bir çok yöresinde musahip erkanı karı koca ikişer kişiden dört kişi olarak yapılmaktadır. Ali Koçluların erkanının bir başka özelliği ise Abdal Musahiplerinin erkanına benzerlik göstermesidir. Hamza Koçerdin Baba'ya bu benzerliğin kaynağını sorduğumuz zaman Ali Koç Baba'nın eşinin Abdal Musahiplerinden olduğunu belirtmiştir. Ancak bunu sadece bu ilişkiye bağlamamız doğru olmaz.

Balkanlarda Seyit Ali Sultan'a bağlı olan toplulukların önemli bir kısmına Dağlı adı verilmektedir. Genellikle Bulgaristan'da ve Trakya'nın Bulgaristan'a yakın dağlık yörelerinde yaşayan dağlıların yüzyıllardır Şamanist geleneklerini sürdürdükleri bilinmektedir. Bunlara Eroğlular, Kızıl divaneler ve Kızıl Deliler adı verilmektedir. Bu bakımdan bölgedeki diğer "Dağlı" olarak adlandırılan gruplardan farklılık göstermektedirler. Horasan'dan geldikleri sözlü gelenek olarak aralarında yaşar. Ancak oymak veya boy olarak hangi boya bağlı oldukları bilinmemektedir. Kendilerini "Dağlı Türkmen" olarak tanımlamaktadırlar. Bu yapılacak ciddi bir antropolojik araştırma sonucunda belirlenebilir.

⁹Refik Engin. Ali Koç baba geleneksel Kurbanı .Nefes dergisi. 1996 yılında Sayı 32 S.

¹⁰ Şevki Koca. Anadolu Kızılbaş süreklere dair etnolojik tespitler ,Sofyan Süreklere .Cem dergisi .Sayı . 103.S .34 .2000

Ancak Ali Koçluların da Seyit Ali Sultan'a bağlanmaları bütün Anadolu'daki ocaklar gibi "el ele el Hakk'a" ilkesine göre aralarındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak gerekmektedir. Çünkü Ali Koçlularla "Dağlı" olarak adlandırılan Türkmenler arasında büyük bir yakınlık bulunmaktadır. Esasen bütün Rumeli bölgesindeki Alevi ve Bektaşî erkanları birbiriyle karşılaştırmalı olarak verilemediği için topluluklar ve ocaklar arasındaki benzerlik ve farklılıklar somut olarak ortaya konulmamıştır.

Bazı yörelerde ise ortak bir tasavvufî gelenek olarak Aslında Trakya tarikatlarının ortak bir noktası Şeyh Bedreddiniler ve Nakşibendilerin haricinde tamamının Balım Sultan evveli ve sonrası Bektaşîleri olmasıdır. Bu gün Balım Sultan evveli Bektaşî si olan Kızıldeli, Ali Koçlular Babailer ve Akyazılılar erkanca çok büyük oranda birbirine benzemektedir. Gülbankları ibadet şekilleri benzemektedir. Yine bu tarikatların ortak bir noktası da liderlerin özel giysileri olmayışıdır. Ayrıca Trakya'daki tüm tarikatların erkanlarının bazı nedenler ile günümüze kadar bazı eksiklere uğradığı sanılmaktadır. Ezberden ezbere bazı kısaltmalar eksikler oluşmuştur. Bunu erkanların yanı sıra Nefeslerde zikirlerde de görmekteyiz. Balım Sultan Erkanına (Babagan koluna) en yakın olan tarikat Kızıldeli yolu erkandır.

Halen Bulgaristan'da bulunan aslında Babai guruplarının zaman içinde erkan değiştirmesiyle oluşan "Çarşambalılar" olarak adlandırılan bir toplum görmekteyiz. Bu toplum da Kızıldeli erkanını uygulamakta imiş. Kesin bir bilgimiz olmamakla beraber Çarşambalıları yeni bir erkan ile uyarayan YEŞİL ABDAL'dır. Erkanlarında da bunu görmekteyiz. Bu ayırımı erkandan ayrılma ve erkan değişimi söz konusu olmamakla birlikte vekil babalıklar sebebiyle veya cem toplanma günü nedeniyle ortaya çıkmış olan ayrılıkların adlandırılmasıdır. Bu tarz ayırışmanın Balım Sultan erkanında (Babagan kolunda) toplam 56 farklılık oluşturduğunu Bedri Noyan Dede baba tespit etmiştir.

Ali Koçluların ailesinden topladığımız bilgilere dayanarak yazılı bir belge olmaksızın bize anlattıkları soy şecereleri aşağıdaki gibidir:

1. Hacı Bektaşî Veli
2. Seyit Ali Sultan (Kızıldeli Sultan.)
3. Ali Koç baba
4. Hüseyin Baba (Ali Koç oğlu)
5. Kazım baba (Hüseyin Baba oğlu)
6. Kazım baba (Mustafa Baba oğlu)
7. Mustafa Baba (Kazım baba oğlu)
8. Mıstın Baba (Mustafa Baba oğlu) iki oğlu Kazım baba ve Hasan Kuzlu
9. Kazım baba (Mıstın Baba oğlu) iki oğlu var. Hamza baba oğlu İbrahim.
10. Hamza Baba (Kazım Baba oğlu) Kazım ve Mustafa adında 2 oğlu var.
11. Kazım Baba (Hamza Baba oğlu) 5 adet oğlu var. 1. Mehmet Ali Hoca 2. Mıstın 3. Musa, 4. Kazım Ağa. 5. Hüseyin Baba
12. Hüseyin Baba (Kazım Baba oğlu) Ali baba ve Mustafa adında 2 oğlu var.
13. Ali baba (Hüseyin Baba oğlu) dört oğlu var. Molla Hasan, Molla Mustafa Molla Haşim, Şakir Koç.
14. Mustafa Baba (Ali baba oğlu) beş oğlu var. Hamza Koçerdin, Ali Koç, Hasan Koç Hüseyin Marangoz, Veli Koç
15. Hamza Koçerdin Baba (Molla Mustafa oğlu.) Hamza Babanın Yusuf, Mustafa, Necat Mehmet üç oğlu olmuş. 2004 yılında Mustafa hariç diğer ikisi sağ değildir.
16. Yusuf Koçerdin (Hamza Koçerdin oğlu) babasının sağlığında daha vefat etmiştir.
17. Hamza Baba sağlığında dört kardeşinden üçüne babalık vermiştir. Sözlü gelenekten derlediğimiz bu şecere elbette yaklaşık 600 yıllık bir soy şeceresini oluşturmamaktadır. Burada sözlü gelenekten gelen bağlantılar arasındaki kopukluklar normal karşılanmalıdır. Günümüzde Bulgaristan'da Ali Koçluların yoğunlukla bulunduğu yerlere gelince:
Bulgaristan'daki kutsal ziyaret yerleri üzerinde araştırmaları bulunan değerli araştırmacı Sabri Koz'un belirttiğine göre Osman Pazarı kazasında Alvanlar, Küçükler, Veletler köyleri dahi Kızılbaş olup Çelebidirler. (Burada Çelebi kelimesi babadan oğula geçen sistem için kullanılmış olmalı.) Alvanlar Kariyesinde (Köyünde) şu tekkeler vardır:
Alvan Baba tekkesi, Ali Koç Baba tekkesi, Hasan Baba tekkesi, Gözcü Ali Baba tekkesi. Bunlar içinde en eski olanı Alvan Baba tekkesidir. Köyün bu adla anılmasının sebebinin bu Tekke olduğu

söylenilmektedir. Ali Koç Baba tekkesi köyün içerisinde. Baş Çelebi Ali Baba bu tekkede bulunmaktadır. Çelebi Ali Baba tekkenin süreği yürüten Onüçüncü Çelebisi imiş.¹¹ Ali Koç baba soyundan ve soyu ile akrabalık ilişkisi olanlar ile görüşmelerimde Ali Koçluların Bulgaristan'daki yerleşimleri arasında yukarıda da söz ettiğimiz gibi Topuzların özel bir yeri bulunmaktadır. Topuzlar köyünde daha evvelden Bektaşiliğin var olduğunu, zaman içinde kaybolduğunu, Hüseyin Marangoz Baba anlatmıştı. Bu köyün kurucusu ilk defa Alvanar köyüne gelince Ali Koç Baba ile anlaşmaları sonucu derenin öte yakasına bu günkü Topuzlar köyüne yerleşiyor. Zaman için Topuz Baba muhiplerinin bazıları Alvanar köyüne gelip nasip almış. Topuzlar köyü halkı eski inancını bıraktığı için bu yeni tarikata giren Topuz Baba muhipleri yavaş yavaş Alvanar köyüne yerleşmeye başlamışlar ve Alvanar köyü ile kaynaşmışlar. Topuz Babanın Trakya ve Balkanlar'da süren erkanlardan hangisine dahil olduğu veya başka bir tarikata mı mensup olduğu bilinmemektedir. Bulgaristan Bektaşiliği o kadar karışık bir durum arz etmektedir ki içinden çıkmak çok zordur. Her yerleşen lider zaman ile belli bir erkan yol tutmuştur. Öyle ki aynı toplumlardan farklı inançlar ve erkanlar çıkmıştır. Aslında Balım Sultan erkanı dışında oluşan bu erkanların bazılarını incelediğimizde gördüğümüz ve vardığımız sonuç, ezberden kaynaklanmış aynı erkanın farklı farklı oluşmasıdır. Topuzlarla ilgili değişik kaynaklardaki bilgileri yazımızın sonundaki ekte bulabilirsiniz .

Türkiye'de Ali Koçluların kollarına gelince bunlar içinde en önemlilerinden biri Kırklareli'nin Lüleburgaz İlçesi'ne bağlı Umurça Köyüdür. 1928 yılında Bulgaristan'dan olan bir göç sırasında Ali Koç Baba süreğinden Molla Ali buraya gelerek yerleşmiştir. Tek başına geldiği ve sürekten kimse bulunmadığı için Muratlı'nın Seyitler köyünde kuru bir dere yakınındaki köprünün yanına yerleşiyor. Bir süre sonra Muratlı'ya bağlı Aydın Köy ve Umurça köylerinde toplanıyorlar. Burada büyük bir çiftlik oluşturuluyor. Taliplerin de gelerek yerleşmesi ile birlikte sürek yeniden canlandırılıyor. Yaptığımız alan araştırmaları sırasında burada çiftliğin kapısının halen yerinde durduğunu gördük.

Molla Ali'nin 1940 yılında Hakka yürümesinden sonra geride iki eşinden dört çocuğu kalmıştır. Bunlar Hasan, Mustafa, Haşim ve Şakir'dir. Molla Ali'nin ilk eşinden olan iki çocuğuna el verdiğini belirledik. Hasan'ın Hakka yürümesinden sonra yerine oğullarından kimse geçmemiştir. Şu anda süreği Mustafa'nın Hamza, Ali, Veli, Hasan ve Hüseyin isimli beş oğlunun en büyüğü olan Hamza posta geçmiştir. Hamza Baba da yerine sağlığında oğlu Yusuf'a el vererek Baba yapmıştır. Yusuf baba da 1990 yılında Hakka yürüyünce Trakya'da Ali Koçluların tek lideri kalmıştır.

Ali Koçluların bir bölümü Eskişehir dolaylarına yerleşmişlerdir. Bu kolun özellikleri erkanı ve günümüze kadar geliştiği ile ilgili olarak dergimizin bu sayısında araştırmacı yazar Coşkun Köker'in bir alan araştırmasını bulacaksınız.

Bulgaristan'da da sürek halen bütün canlılığı ile sürmektedir. Bizim Trakya'da yaptığımız araştırmalar sırasında duyduğumuza göre süreği yürüten Molla Ali'nin torunu Fedal'in oğlu Mustafa imiş. Yine duyduğumuza göre Alvanar köyünde süreği yürütmektedir.

Hamza Koçerdin Baba'ya gelince 1997 yılında Hakka Yürüdü. Ölmeden önce yapılan son toplantıda kardeşleri Ali Koç, Veli Koçerdin, Hasan Koç, Hüseyin Marangoz huzura gelince Hasan Koç'un musahibi vefat ettiğinden eksikliğini tamamlayarak kardeşlerinin herhangi birinden el alması öğütleniyor.(Şuan 2004 yılı aralık ayında 3 kardeşten el alanlardan sadece Hüseyin Marangoz sağdır.) Diğerlerinin tamamının taçları tekbirleniyor. Bu süreği yürütme yetkisinin verilmesi anlamına gelmektedir.

Daha önce de söz ettiğimiz gibi nasipte babalara rehber verilmemektedir. Tören sırasında Kur'an'dan üç ayet okunuyor. Babaların Kur'an'dan ayetleri bilmeleri şarttır. Bu yüzden Hamza Koçerdin Baba onalar Tevbe Suresinden ayetler okuyarak öğüt veriyor. Bu sırada muhiplerin bulunduğu köylerin babalar arasında paylaşılması fikri ortaya atılıyor. Ancak bunun ikiliklere yol açacağı düşünülerek bundan vaz geçilmiştir.

Ali Koçlularda babalar haricinde 12 hizmet görevi yapan dedeler vardır. Bazı köylerde babanın görevini yapan vekil babalar da bulunmaktadır. Halk bu vekil babalara bütün Anadolu Aleviliğinde olduğu gibi "Dikme Baba" demektedir. Dikme Babalar soydan olmamakla beraber yine de geçmişti titizlikle irdelenmektedir.

¹¹ M.Sabri Koz.. Bulgaristan Türk Folkloru. Bulgaristan'daki Bektaşi köyleri üzerine " eski notlar".S.75 .2.ci Uluslar arası Bulgaristan Türk Halk kültürü sempozyum bildirileri .

Dikme Babalar musahiplik erkanı dışında bütün diğer erkanları yürütmektedir. Dikmelik kavramı bilindiği gibi zorunluluktan ortaya çıkmış bir kavramdır. Babaların olmadığı, soyun yürümediği veya erkan yürütmenin uzaklık, maddi imkansızlıklar, mürşide duyulan acil ihtiyaçlar sebebiyle erkanın aksamalara uğradığı durumlarda baş vurulan yöntemlerdendir. Bu durumda en az yirmi er ve bacının imzalı isteği ve kendi tespit ederek güvendikleri bir isme bu yetki verilmektedir. Dikme Babaların Ali Koçlular süreğinde Muharrem ayında kılınan kırk rekat namazı kıldıramadıklarını da bu araştırmalar sırasında öğrendik. Bunu ancak soydan gelen babalar yapabilmektedirler. Bu şekilde Dikme Babalara iki örnek olarak Kırklareli'nin Terzidere ve Paşa alan köyünde rastladık. Hasan Uslu Aşık ve Mustafa Bülbül halen dikme baba olarak görev yapmaktadırlar.

Ali Koçluların bir başka özelliği ise Bektaşî geleneğinin önemli bir simgesi olan teslim taşının bulunmaması ve erkanlarda takılmamasıdır. Bizim yaptığımız kili görüşmelerde Hüseyin Marangoz Baba ve İbrahim Ercan bana Hamza Baba'nın teslim taşı taktığını söylediler. Ancak bunun bir Hacı Bektaş ziyareti sırasında Hamza Baba tarafından oradan alındığını, daha önce böyle bir taş kullanılmadığını belirttiler. Bu durum Bize Balkanlardaki Bektaşî süreğinin kendisine özgü yapısının göstermesi bakımından çok ilginçtir.

Ali Koç Baba Süreğinde Kurban Gelenekleri:

Ali Koç Babalılarda en önemli kural, mümkünse kurbanlığı kendi yetiştirmiş olması ve yine elinden geliyor ise kendisinin kesmesidir. Bu kural, Ali Koçlu talipleri olan köylerin hemen hemen tamamında geçerlidir. Kurban sahibinin kendisi kesmesinin hangi inanca dayandığını sorduğumuzda Hazret-i İbrahim'in ve Hazret-i Muhammed'in kurbanlarını bizzat kendisinin kestiği için buna özen gösterildiği belirtilmiştir.

Kurbanın en az bir yaşında olması veya bir yaşındaki kadar iri olması istenmektedir. Ali Koç Babalılarda kurbanlar en az iki veya üç gün önceden kınalanmaktadır. Hemen o gün bile kesilse kurbanı kına yakılması geleneği bulunmaktadır. Kurbanın yedi yerine kına yakılmaktadır. Önce başına, yani alınına daha sonra ön kollarının arasına, her iki sırtlarına kına yakılır. Daha sonra sırtına ve arka ayaklarının sırt kısımlarına ve en son olarak ta kuyruk üstü kınalanır. Ab dest öncesi kurbanın kesimi için izin duası yapılır. Bu izin duası şöyledir:

"Delili Cebrail mana-i kamber, feda-yi İsmail, ferman-ı Hak lailehe illallah allahu ekber allahu ekber velillahil hamd ."

Abdest sırasında kurbanın yüzü kulakları ayakları tamamen mesh edilir şekilde yıkanır. Sırtı sıvazlanır. Kesim için bir çukur açılır. Hayvana su verilir. Kesim öncesi sol kol üzerine yatırılır. Üç ayağı bağlanır. Kurbanın önünde muhakkak Cebrail kesimi yapılmaktadır. Kibleye döndürülür. Hayvana en az acı çektirecek şekilde keskin bıçak ile mümkünse kurban sahibi tarafından kesilir. Hayvanın yüzü bir havlu ile örtülür. Hayvan kesilir kesilmez hayvanın can çekilmesi halinde bile diğer ayakları çözülmekte imiş. Kurban her ne niyetle kesilirse kesilsin mutlaka kınalanır. Cem için kesilen kurbanlar kurbanı tarafından kesilmesi için baba veya dede kurbanıya görevi verir. Baba kurbanıya kurbanı teslim etmeden önce şu duayı yapar:

"Bismi Şah Allah Allah

Yarabbi Muhammed Ali'nin himmeti için bizleri bu dergahtan ayırma hey gani şah Ferman-ı celil, kurban-ı Halil, delil-i Cebrail, tekbir-i İsmail Bismillahirrahmanirrahim Sübhanellezi Lâ ilahe illallah ü vallahu ekber ve illahil hamd Allahu ekber Allahu Ekber" der tekbirler.¹²

Cebrail Kurbanı ise daha farklıdır. Cebrail kesiminin dayanağı Kur'anı Kerim'deki Vakıa suresinde 18,19,20,21 ayetleri aynen şöyledir:

(18)Dolaşırlar, ellerde sunmaya peymaneler

bir kaynak akan o tertemiz içeceklerle

dolu testi, ibrikler bardakla geldikçe

(19)Onların bu içkiden başları hiç ağrımaz

vücutları da halsiz düşmeyecektir biraz

(20,21)Beğenilen meyveler, istenen kuş etleri var.

Bedri Noyan, Dr. S. 634. Kur'an-ı Kerim, Türkçe 1997.

Cebrail Kurbanı'nın nereden geldiğini sorduğumuzda Hüseyin Marangoz Baba şu olayı anlattı:

¹²İbrahim Ercan. 1940 doğumlu. Emekli öğretmen. Alvanar/Bulgaristan. Ali Koç baba erkanında rehber görevli.

“İbrahim Peygamber her gelene sofraya kurar yedirir, içirmiş. Bir gün ansızın Cebrail insan şeklinde misafir olarak geliyor. Tabii o zaman tüm davalarını kırda bayırda imiş. O an için bir hayvan kesmesi imkansız olunca kümeden bir horoz alıp kesip pişiriyor. Cebrail’e getiriyor. Cebrail ben yemekten içmekten uzağım deyip kendini tanıtıyor. İlk defa İbrahim Peygamber misafirine horoz kurban olarak kestiğinden tarikatların pek çoğunda horozu “Cebrail kurbanı” denilmektedir.”

Ayrıca bazı bölgelerde İsmail’e kesilen(ademe) kurbanı “Büyük Kurban”, Cebrail’e kesilen kurbanı da “Küçük Kurban” denmektedir.

Kurbancıya görev verilmesine “Kurbancı Taçlandırması” denilmektedir.

Kurbancının kurban kesebilmesi için halkın rızası ve nasipli olması şarttır. Kurbancı olacak kişi ayağa kalkar ve: *“Elim erde yüzüm yerde.”* diye başlayan tercümanı okur rızalık alır. Kurbancı seçilmeden önce bir muhabbette baba daha önceden konuyu orada açar ve halkın onayını almak zorundadır. Daha önceden bu işe yatkınlığı bilinen kurbancı yanında yetişen kişilerin artık bu işi yalnız başına yapacağına inanılan kişilere tarikatla bu görevi üstlenmesi için bir tören ile makam veriliyor. Kurbancı kurbanı alır kınalar abdestini aldırır baba önüne getirir tekbirlendikten ve duası yapıldıktan sonra kurbancı Eşinden rızalık alır. Kurbancının yanından musahip kardeşleri bulunması gerekir. Daha sonra kurbanını kendi keser. Kurbancının görevini ömür boyudur. Eşinin vefatı dahi kurbancının görevini aksatmaz. Ali Koç Babalılarda kurban üzerine nefeslerin olup olmadığını sordüğümüzde erkanlarında genelde Duvazda imam ve “Kırklar nefesi”nin olduğunu söylediler.¹³

Ali Koç Babalılar Süreğinin bir başka geleneği ise “Kansız Kurban” uygulamasıdır. Ali Koç baba geleneğinde kansız kurban, pişirilen “kolaç” ve üzerine veya yanında verilen meyvedir. Genellikle tatlı bir meyvenin konulması özellikle kirazın tercih edilmesinin nedenlerini kimse bize açıklayamadı. Yağda pişirilen “kolaç” veya “bişi” adı verilen hamur işi yapıldığını buna kansız kurban adı verildiğini biliyoruz. Kansız kurban geleneği genelde Cuma günleri yapılmakta ve pişirilen tatlılar yedi kişiye dağıtılmaktadır. Burada ilginç noktalardan biri de kirazların olgunlaşmasından sonra bahçe sahibi tatmadan önce komşusuna tattırmaktadır. Bu meyvenin zekatı olarak kabul edilmektedir. Paylaşma, yardımlaşma açısından yararlı bir gelenek ve inançtır. Genelde küçük çocuklara verilmesi tüm Trakya da inançlar arasında masumların dileği ve masumların duaları Hak katında kabul edilir inancının uzantısıdır. Meyvesi olmayan mevsimine göre satın alır ve dağıttıktan sonra kendi ev halkına yedirilmiştir.¹⁴

Ali Koç Babalılarda Sofraya oturmuş ve sofradan kalkış sırasında okunan gülbankler de şöyledir:

“Bismi şah Allah Allah

Canların adakların kurbanları istekleri kabul makbul muradları hasıl ola. Divani erden, Didar-ı Hak’tan, sırr-ı Şah’tan, İmam Cafer kullarından ayrı düşürmeye. Er divanında, Hak divanında yolumuzu açık eyleye. Kılıcımız keskin eyleye. Gönülleri şen-i rüşen eyleye. Biz dua eyledik, pirimiz Muhammet, Ali kabul eyleye. Her ne niyetle divan-ı Hakk’a yazıla. Gerçekler demine, Ali’nin keremine hü deyelim, Ali hü.”

Bir diğer sofraya duası:

Bismi Şah Allah Allah

Vakitler hayır ola. Şerler def ola. Hayırlar feth ola. İstekler kabul ola, hazır ola. Muradlar, maksutlar hazır ola. Gönüller mamur ola. Feda olan kurbanlar hakkın divan defterinde kayıt ola. Sine bedel her murad tarikat erleri pirleri şefaatiyle ihsan oluna. Kerem-i Ali, Gülbeng-i Muhammet Ali, Nur-ı Nebi, Pirimiz Hüsnkar Hacı Bektaşî Veli, Ali evladı Ali Koç Baba gerçek erenler demine, Ali’nin keremine hü diyelim ya Ali”

Sofra kalkışı yapılan duası:

Bismi Şah Allah Allah

Erler Hak bereket vere. Bu gitti ganisi gele. Önünden ardı güir ola. Yeyip yedirenlerin farz mezit ola. Horasan pirleri hazır ola. Üçler, Beşler, Yediler, Kırklar, kerem-i Ali Gülbeng-i Muhammed Ali, Nur-ı nebi, pirimiz Hüsnkar Hacı Bektaşî Veli, Ali evladı Ali Koç Baba. Gerçek erenler demine, Ali’nin keremine hü deyelim, ya Ali Hü Elhamdürillah Yarabbi şükür .¹⁵

¹³ İbrahim Ercan.1940.Emekli öğretmen. Alvanar/Bulgaristan.Ali Koç baba rehber

¹⁴ İbrahim Ercan.1940.Emekli öğretmen. Alvanar/Bulgaristan.Ali Koç baba rehber

¹⁵ İbrahim Ercan.1940.Emekli öğretmen. Alvanar/Bulgaristan.Ali Koç baba rehber .

Gölbanklerin sonunda Ali Koç Baba'ya yapılan atıfların tamamı sözlü gelenekte Ali Koç Baba'nın Hacı Bektaş Veli evladı olarak kabul edildiğini ilginç bir kanıttır.

Trakya yöresinde adanan ve kesilen kurbanlar içinde bir de "Ali Baba Kurbanı" geleneği bulunmaktadır. Hıdırellezle kırk gün geçince yapılmaktadır. Genelde cuma gününe getirilmektedir. Bazen katılım çok olsun diye hafta sonuna alınmaktadır. Bu kurban geleneğine katılanların çoğunluğu Ali Koç Babanın yolu erkanına bağlı olanlardır. Türkiye sınırları içinde Tekirdağ'ın Muratlı ilçesine bağlı eski adı Hoca Aydın yeni adı ile Aydın köyünde 1950 yılından beri kesintisiz olarak yapıla gelmektedir. Ali baba kurbanı aydın köyü haricinde 1978 yılından beri Tekirdağ'ın Muratlı ilçesine bağlı İnanlı köyü yakınında İnanlı çeşmesi yanında yapılmaktadır. Buna genelde tüm Ali Koç Baba'ya bağlı baba ve vekil babalar katılmaktadır. Yer önemli değildir. Önemli olan halkın bu günde birlik beraberliği ve halkın günlük ihtiyacı olan su ve oturmaya müsait yerler olmasıdır. Bu köy 1927 yılında kurulmuştur. Ali Koç Baba yolu erkanına bağlı olanlara halk arasında (Gülşani) GÜLŞENİ denilmektedir. Bu durum Amuca kabilesinin Şeyh Bedreddin'ilerde de görülmektedir. Bu gün Ali Koç Baba soyundan olan ve aynı zamanda Seyit Ali Sultan'a bağlı "Evladiye kolu"ndan olanların lideri Hamza Koçerdin Babanın deyişi ile: "*Siz Balım Sultan erkanına bağlı Bektaşilersiniz, biz Seyit Ali Sultana bağlı evladiye kuralı ile erkan yürüten Bektaşileriz.*" demişti. Cem dergisinde 1994 yılında Trakya'daki tarikatları tanıtırken bize verilen bilgiler doğrultusunda Ali Koç Baba müritlerini Sultan Şücaettin'e bağlı olarak göstermiştik. Bu yanlışımızı bu vesile ile düzeltiyoruz. Hamza Baba ile 12.6.1995 yılında evinde yaptığımız söyleşide kendisi ile uzun uzun konuşmuştuk. O zaman Ali Koç Baba hakkında bize söylediği, Kızıldeli soyundan olduğu, On iki İmamlardan Musa-yı Kazım'a dayanan şeceresinin bulunduğunu söylemişti.

Adı itibarı ile "Ali Baba Kurbanı" bir çok kişi tarafından Ali Koç Baba'ya yapıldığı sanılmaktadır. İsimlerin aynı olması yanlışlara sebep teşkil ediyor. Bulgaristan'ın İsliven Sancağı'nın Alvanlar (Yablanova) köyünde Seyit Ali Sultanın ve Ali Koç Babanın da nazarlamaları ile Gözcü Ali Babanın da balkanın (ormanın) tepesinde yatırı varmış. Daha önce Ali Baba kurbanı yazısını Nefes Dergisi'nde yayımlamamızdan önce ve yayımladıktan sonra defalarca "Ali Baba Kurban" geleneğine katıldım. Halkın "Ali Baba Kurbanı" hakkında bilgisinin az olduğunu, hatta Ali Baba'nın Ali Koç Baba olduğunu sandıklarını söylediler. 17. 5. 2002 günü yaptığımız araştırmada Hüseyin Marangoz Baba erenler ile rehber İbrahim Ercan söyleşimizde aslında Ali ismini taşıyan üç yatırın olması dolayısıyla "Ali Baba Kurbanı"nın hangisine ait olduğunu karıştırıldığını, aslında geleneğin Gözcü Ali Baba'nın makamının yanında olduğu söylemişlerdi.

Gözcü Ali Baba ziyaretlerine özellikle kiraz ve dutun olgunlaştığı dönemde gidiliyor halk beraberinde dut ve kiraz götürerek burada halka dağıtmaktadır. Ali Baba Kurbanı kesilmeden önce Gözcü Ali Baba Çerağının uyandırılması gerekmektedir. Bunun baba veya vekil baba yerine getirmektedir. Daha sonra orada bulunanların huzurunda: "Erenlerin bu gün Sizin yüzü suyu hürmetinize Hakka kurbanımız var." Denilerek gönül birleme gerçekleştirilmektedir. Gönül birleme orada bulunanların tamamının birbirlerinde razı olmalarını sağlamak ve sevgiyle birbirleri ile niyazlaşmalarını sağlamak içindir. Ziyaret ve adağın bahar aylarına getirilmesinin sebebi Gözcü Ali Baba'nın tarlada ekilmiş mahsulün ve her türlü tarım ürününün bereketli olmasına şükran ifadesi olarak yapıldığı söylenmektedir. Böylece Gözcü Ali Baba ziyareti ve kurbanının yalnızca bahar aylarında değil bahar aylarında başlayarak bütün bir yaz mevsiminde yapıldığı anlaşılmaktadır.

Gözcü Ali Baba ya gidilirken dağın bir yerinde "*Baba Konağı*" denilen bir yerin olduğunu ve buranın halk tarafından kutsal kabul edildiğini söylediler. Baba konağında sayısı bu gün tam olarak bilinmeyen Rumeli erenleri burada yemek yemiş ve Balkanlara dağılmışlardır. Bu sofraya halen durmaktadır. Dağın tepesine çıkamayan yaşlılar "Şehitlik" denilen çeşme başında ziyaretlerini yapmaktadırlar. "Şehitlik" adının verilmesinin sebebi ise halk tarafından tam bilinmemekle birlikte erenlerin cem yaptığı sırada oluşan bir baskında cemde olanların çoğunun ölmesi gösterilmektedir. Yaptığımız görüşmeler sırasında halk Ali Baba adını taşıyan üç erenin de birbirlerinden ayrılmaması gerektiğini söyleyerek yapılan Ali Baba Kurbanı'nın hangi Ali Baba için olduğunun önemli olmadığını belirtmektedirler. Gözcü Ali Baba ilgili olarak ise halk arasında sözlü gelenekte yaşayan geniş bir bilgiye rastlayamadık. Bizim kanımıza göre "Ali Baba Kurbanı" geleneği Gözcü Ali Baba için düzenlenen bir adak kurban törenidir.

Ali Koçluların Eskişehir yöresindeki bu geleneği orada icra edip etmediklerini bilemiyoruz. Ancak Aydın köyünde yapılan Ali Baba Kurban geleneği şöyle gerçekleşmektedir: Kurban geleneğine katılacak her kes evinde hazırlık yapar. Yiyeceğini içeceğini temin eder. Kurbanların kesildiği

“Çevrim Göl” yöresine zamanın araçları ile gelirler. Çevrim göl aydın köyüne bir kaç kilometre uzaktadır. Bu kurban geleneği bir tür mesire türünde yapılmaktadır. Çevrim göl yanında bulunan korunun ağaçları altında sofralar kurulur. Oyunlar oynanır. Salıngaçlar kurulur. Ali Baba’ya kesilecek kurbanlardan önce iki rekat şeriat namazı kılınıp dört defa tekbir getirilir. Daha sonra kurbanlar ocağın kurbancıları tarafından tığlanır.

Bizim gözlemlediğimiz törende kurbanlar piştiği zaman Ali Koç Baba postnişi Hamza Koçerdin veya halk arasında en yetkili ikinci kişiler olarak tanımlanan vekil babalar tarafından dualar yapılmıştı. Sonra lokma gelenlere dağıtmaya başladı. Vekil Babalar da yakın zamana kadar Ali Koç Baba soyundan seçilmekte imiş. Halk tarafından Dikme baba olarak adlandırılan babalardan biri de Ali Akgül Baba’dır. Bizim bilgilerin bir kısmını aldığımız kaynak kişimiz olan Ali Akgül’le 1995 yılında yapılan Ali Baba Kurbanı törenlerinde görüştük ve bu tören erkanı ile ilgili olarak kendisi bize geniş bilgiler verdi. 1996 yılında ise Hakka Yürüdü. Burada adak kurbanı dışında bireysel olarak adakta bulunan insanların adakları da kesilmekte ve lokma olarak dağıtılmaktadır. Koç Ali Baba erkanında gülbankların tamamı Türkçe’dir. Törende Kurban duasının arkasında Kur’an-ı Kerim de okunmaktadır. Bu erkan Kızıldeli erkanı olduğu için Ali Koç baba erkanı ile aynıdır.

Ali Koç babalılarda adanan kurbanlardan biri de “Nasip Kurbanı”dır. Bu kurban sadece nasipliler içindir. Bu yüzden muhiplerin ve taliplerin tamamına açık değildir. Babalar da dahil olmak üzere bütün canların evlenmemiş kız ve erkek çocuklara bu törene katılamazlar. Onlar kurbanın etinden de yiyemezler. Nasip kurbanının diğer kurbanlardan önemli bir farklılığı da kurbanın kemiklerinin kırılmaması, gömülmesidir.

Ali Koç Baba ile ilgili olarak halen halk arasında söylenen bir çok nefes bulunmaktadır. Bu nefeslerden bir kısmını burada sunuyoruz:

Seher yellerinden haberin geldi
Lutf eyle halini Ali Koç Babam
Kimseler bilmez oldu halimden
Gözlerimin yaşın sil Koçlu Babam

Ben bir derde giriftar oldum çekerim
Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
Pirim gelir diye yollarına bakarım
Yetiş imdadıma gel Koçlu Babam

Gerçek er isen şek getirmem gözüme
Kakıdın mı ne bakmazsın yüzüme
Artık eksik kalma () gücüne
Hayır himmet nazarını kıl Koçlu Babam

Mecnunun seyrinde kuşlara döndü
Medh ettikçe didelerim kanadı
Nice erler geldi kılıç suladı
Hamle sana kaldı kır Koçlu Babam

DEDEM OĞLU eydir bu dergaha gelenler
Hani bizden evvel bu hana gelenler
Derya benim deyip dava kılanlar
Sabrın sillesini kır Koçlu Babam.

Kurban nefesi

Eğlen aşık eğlen haber sorayım
Aşkın ateşine yaktın ha beni
Üç ayağı bağlı birisi boшта
Cebrail kurbanını kime indirdi

Bu zamanın insanı delidir deli

Onlarda bilir erkanı yolu
Gazadan gelirken Hazret i Ali
Düldül'ün ardına kimi bindirdi

Düldül'ün ardında ol sefil Kamber
Başına bağlamış al yeşil çember
Kabe'yi yaptıran Halil Peygamber
Eşiğinin taşını kime yondurdu

Pirimin Düldül'ü şu belden aştı
Gönlüm derya olup kaynayıp coştı
Muhammet Mustafa dünyadan göçtü
Hırka ile tacı kime gönderdi

Men bir derviş idim kendi halimde
Hakkın kelamı söyledim dilimde
Veysel Karani baba Yemen elinde
Hırka ile tacı ona gönderdi

Ali koçlularda Musahip ilahisi:

Eğer farz içinde farzı sorarsan
Yine farz içinde farzdır musahip
Dört kapıdan kırk makamdan arasan
Yine farz içinde farzdır musahip

Musahipsiz kişi ceme gelir mi?
Ettiği niyaz kabul olur mu?
Muhammed Ali yolundan derman bulur mu?
Yine farz içinde farzdır musahip

Musahipsiz kişi ceme götürmem
Tecellisi bozuk Hakk'a yetürmem
Musahipsiz ile durup oturmam
Yine farz içinde farzdır musahip

Farz Allah'tan kaldı ya sünnet kimden
Musahibin işi daima sırlan
Musahipli kişi ol şahı Merdan
Yine farz içinde farzdır musahip

PİR SULTAN ABDALIM hey kerem kâni
Yine sensin bu cihanın sultanı
Aşiyanı buldun musahibin kani
Yine farz içinde farzdır musahip

Aynı soydan olduklarını tekrar ettiğimiz Kızıldeli Bektaşilerinin musahip nefesi ve kardeş nefesi. ¹⁶
Kardeş olma nefesi(musahip nefesi .)

Hak Muhammed Ali üçü bir nurdur
Onların kurduğu doğru yoldur,

¹⁶ Bu iki nefes Edirne Yeni köy Kızıldeli Bektaşi post babası merhum Ahmet Ayar'ın defterinden alınmıştır .

Onlarda ikisi hem üçü birdir
Söyleyen Muhammed söyleten Ali

İki musahip birbirine demez bahane
Atarlar onları bir ıssız hana
Varıp cehennemin narında yana
Söyleyen Muhammed söyleten Ali

İki musahip birbirine demse beli
Onlara şefaet eylemez Ali
Cehenneme çıkar onların yolu
Söyleyen Muhammed söyleten Ali

İki musahip birbirine etmese sözü
Dünyadan ahirete ederler özü
Cihan iti gibi karadır yüzü
Söyleyen Muhammed söyleten Ali

İki musahip birbirine nice bozula
Hakikat defterine lanet yazıla
Balı alınmış arı gibi süzüle
Söyleyen Muhammed söyleten Ali

İki musahip birbirinden evin ayıra
Tanrı onların temelini devire
Erenler lokmasını ol haram kıla
Söyleyen Muhammed söyleten Ali

Musahip elinden tutmasa bir can
Sığmaz Ayn-ı ceme can verse kurban
Hakikat aşığı pirim PİR SULTAN
Söyleyen Muhammed söyleten Ali
Onlar kurdular dergahı yolu.

Kardeş nefesi

Gel hey Yezit oğlu ulaşma bize
Edep nedir erkân nedir yol nedir
Karşımızda saki ortada devran
Arada çalkalan gezen nur nedir

Uzundur kısalmaz tarikat yolu
Oturur Muhammed kalkar ya Ali
Üç yüz altmış altı servinin dalı
Ucundan açılan iki gül nedir

Muhammed Alidir taptığımız tapı
Özüyle yapılmış yıkılmaz yapı
On iki bahçede kırk sekiz yapı
Eşiğinde yatan er nedir

Dört kardeş bir gönül e koydular
Gönülleri bir bir ayrı durdular
Sözünden döneni ateşle vurdular
Ateş nedir tütsü nedir kül nedir

Bakın kardeş benim yarama
Yaramı azdıran yüzü karama
PİR SULTAN'ım Haydar uzak arama
Cümlesin kalbimiz mevcut diyene

Yine Kızıldeli kolunun erkanını devam ettiren halen Bulgaristan'da ve Trakya'da muhipleri olan
Çarşambalıların gülbanklarında adı geçen Yeşil Abdal'ın bir nefesini yazıyoruz .

İlk evveli şu dünyaya
yeşil giyip gelen kimdir
Magrip'ten atılan topu
Mısır'da çelen kimdir

Ateş yanıp tutuşmadan
Kazan kaynayıp taşmadan
Ana rahmine düşmeyen
Doğmadan ölen kimdir

Terazi nizam kuruldu
Hak gazi oldu varıldı
Aslımız nerden soruldu
Çamurumuzu çalan kimdir

Hacılar Allah yolunda
Onlar Arafat dağında
Kırk yıl balık kursağında
Kendi canını alan kimdir

Baykuş konar viranlığa
Kırk yıl kalmış karanlığa
Yiğit gelir yaranlığa
Ol Hamza yı salan kimdir

Halil Hamza onlar üçü
Uçmaktır Kâbe'nin içi
İsmail'e inen koçu
Bıçak vurup çalan kimdir

PİR YEŞİL ABDAL gül Alinin
Dünyalar oldu Velinin
En sonunda Azrail'in
Kendi canını alan kimdir
Yurt içinde

	Bursa	Merkez		Ali Koç Babalı
	Eskişehir	Merkez		Ali Koç Babalı
	Eskişehir	Merkez	Bozhöyük	Ali Koç Babalı
	Eskişehir	Merkez	Büyük Yayla	Ali Koç Babalı
	Edirne	Merkez	Kara Yusuf	Ali Koç Babalı
	İstanbul	Bayram paşa		Ali Koç Babalı
	İstanbul	Sefa köy		Ali Koç Babalı
	İzmit	Kandıra		Ali Koç Babalı

	İzmit	Karamürsel	Altın ova	Ali Koç Babalı
	İzmit	Kandıra	Su Başı	Ali Koç Babalı
	İzmit	Karamürsel	Tokmak	Ali Koç Babalı
	İzmit	Merkez	Tütün çiftlik	Ali Koç Babalı
	Kırklareli	Babaeski		Ali Koç Babalı
	Kırklareli	Kofcağız	Demirköy	Ali Koç Babalı
	Kırklareli	Kofcağız	Devletli ağaç	Ali Koç Babalı
	Kırklareli	Kofcağız	Sivriler	Ali Koç Babalı
	Kırklareli	Kofcağız	Tastepe	Ali Koç Babalı
	Kırklareli	Kofcağız	Terzidere	Ali Koç Babalı
	Kırklareli	Lüleburgaz	Evrensekiz	Ali Koç Babalı
	Kırklareli	Lüleburgaz	Hamzabey	Ali Koç Babalı
	Kırklareli	Lüleburgaz	Küçük Karıştırın	Ali Koç Babalı
	Kırklareli	Lüleburgaz	Umurça	Ali Koç Babalı
	Kırklareli	Lüleburgaz		Ali Koç Babalı
	Tekirdağ	Çorlu		Ali Koç Babalı
	Tekirdağ	Çorlu Havuzlar mah.		Ali Koç Babalı
	Tekirdağ	Çorlu	Paşaaalan	Ali Koç Babalı
	Tekirdağ	Çorlu	Sağlık mahallesi	Ali Koç Babalı
	Tekirdağ	Çorlu	Yenice (Süleymanlı)	Ali Koç Babalı
	Tekirdağ	Muratlı		Ali Koç Babalı
	Tekirdağ	Muratlı	Aydın köy	Ali Koç Babalı
	Tekirdağ	Muratlı	Balı Hoca	Ali Koç Babalı
	Yalova	Merkez		Ali Koç Babalı
	Yalova	Merkez	Altın ova	Ali Koç Babalı
	Yalova	Merkez	Su başı	Ali Koç Babalı
	Yalova	Merkez	Tokmaklı	Ali Koç Babalı
	Eskişehir	Seyit Gazi	Salihler	Ali Koç Babalı
	Kütahya	Altıntaş	Aydınlar(Batak)	Ali Koç Babalı

Yurt dışında

Bulgaristan	Eski Cuma	Veletler (Verentsi)	Ali Koç Babalı
Bulgaristan	Silistre	Sungurlar(Vokil)	Ali Koç Babalı
Bulgaristan	Sliven	Alvanar (Yablanova)	Ali Koç Babalı
Bulgaristan	Sliven	Çerkeşli (Ferdinandovo)	Ali Koç Babalı
Bulgaristan	Sliven	Kotil (Kotel)	Ali Koç Babalı
Bulgaristan	Sliven	Küçükler(malko Selo)	Ali Koç Babalı

Yukarda anlattığımız sözlü geleneğe ait bilgilerin bir kısmının kaynaklarını hemen bilgiyle beraber sunduk. Diğer sözlü geleneğe ait bilgileri ise:

Hamza Koçerdin.1915.Bulgaristan Alvanar.(Yablanova)da doğmuş ,.1997 yılında Tekirdağ' ın Muratlı ilçesinde Hakka yürümüştür. Tekirdağ' ın Muratlı ilçesinde Hüseyin Marangoz(Alvanar)Baba , ve aynı ilçede bulunan İbrahim Ercan 1940 (Alvanar)Öğretmen emekli , merkeze Kılavuzlu Köyü'nden 1937 doğumlu Hasan Orhan, Kırklareli Lüleburgaz, Kumrular Köyünden 1947 doğumlu Hasan Erol ve Tekirdağ, Muratlı, Aydın Köyü'nden 1929 doğumlu Hayrullah Karpat,ve yine aynı köyden Ali Yavaş, Mustafa Marangoz..1964.Alvanar .Lise Veli Kuşçu.1945..Alvanar/Bulgaristan.Tahsilleri belirtilmemiş kişilerin tamamı ilkokul mezunudur .

Hasan Orhan ,Ali Koç Baba muhiplerinin soyundan evlidir. Kılavuzlu köyünde oturur.Amuca toplumdandır

Buradaki yararlandığımız kaynak kişiler yazımızın tümünde sık sık kendisine atıf yaptığımız Hamza Koçerdin Baba'dır. Kendisi 1915 yılında Bulgaristan'da Alvanlar'da doğmuş ve ilk okul eğitimi dışında bir eğitimi bulunmamaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi 1997 yılında Hakka Yürümüştür. Diğer kaynak kişimiz ise Kazım Yeni'dir. Kazım Yen de 1914 Alvanlar doğumlu olup ilkokul mezunudur. Ali Akgül ise 1920 yılında Bulgaristan'da Küçüklere bağlı Kotel (Kotil) köyünde doğmuş, ilk okul eğitiminden başka öğrenimi bulunmamaktadır.

Topuzlarla ilgili ,değişik kaynaklardaki bilgi ve belgeler .:

Hakkı Saygı Demir Baba Velayet nemsî 'ndeki Topuz baba kayıtları ise şu şekildedir .

Es Seyit Hasan Rumeli'ne geçtiği zaman Ali ,Esed Cüneyt ve Topuz adında 3 oğlu varmış.Padişah Es Seyit Hasan Çelebi'ye bir miktar toprak vakf etmişti.Hasan çelebi bu alemden gidince , bu vakıf topraklarını oğullarına kalmıştı .Ferman toprakların en yaşlıdan en yaşlıya intikal edecek şekilde imiş. Ancak en yaşlıları olan Ali Büzürük , kendi insiyatifini kullanarak Tanrı dağ'ında bulunan toprağı 3 kardeş arasında pay etmiş .Toprağın bir bölümü de Gerlova'da imiş. Ali Büzürük ,bu toprağı kendi malı imiş gibi kardeşi Topuz'a bağışlamış.O da bu durumdan çok memnun olur ve kendi ailesi ve adamları ile gelip buraya yerleşir .Bu iki kardeş her yıl bir defa , bir araya gelip görüşürlerdi .Topuz baba Ali babaya “ Ey Ağa Tanrı Dağı'nda bana vermiş olduğun yerlere bundan böyle sen sahip ol .Bizler birbirimizden ayrı düştük , bizleri gönülden çıkarma dedi . Bunun üzerine Ali Büzürük “ kardeşim bende Sizin yanınıza geleyim ve orada beraber yaşayalım “ dedi. O vakit Topuz buna itiraz etti .Hayır ağam sen evlatlarını vakıftan ayırtma.Bunu sonu gelmez demiş ve böylece , babadan oğla aile genişlemiş . ve bir çok boylar meydana gelmişti .17

Aşağıdaki Topuzlar köyünün de adı geçen yerde aynen olması bize bu velayet namede de adı geçen yerlerin varlığını belgelemektedir .

121.Karey i TOPUZLAR der GERİLOVA

Hane 103

Mücerret 39

İmam ve Müezzın 2

Hâsıl.6500

Milliyeti. Türk

182.Karye-i DİVANE HAMZA*TOPUZLAR dan bulunmuştur.

Hane .9

Mücerret .10

Hâsıl.620

Milliyeti. Türk. 18.

Otman baba velayet namesinde

Topuz babanın Kardeşi olarak kayıt düşülen (Sayfa 63)Esed Cüneyt e ait kayıtlar aşağıdadır .Çünkü kayıttın bir yerinde Dimetoka da meftundur demektedir .(Konumuzda Elvan babanın babası olduğu için Topuz baba bu kaydı da yazdım.)

ABDAL CÜNEYT ZAVİYESİ .Dimetoka .Baş Vekâlet Arşivin de Debbağlar mahallesinde 153 151/250-16 Nu.larla mukayyedir. 19

Aşağıdaki her iki kayıтта birbirinin kopyası gibi gözükmele beraber bir diğesinde biraz daha kayıt fazla okunmaktadır .

VAKF-I ZAVİYE-İ ABDAL CÜNEYT der nefsi-i Dimetoka .Şehir civarında mezkur Cüneydin bir pare yeri varmış .Gazi Hüdavendigar zamanından berü vakfeylemiş .Haliya Abdal Cüneydin

¹⁷ Hakkı Saygı Demir baba Velayet namesi.S.61 .İstanbul. 1997

¹⁸ Cevat Sedes . Defter-i Mufassal-ı Niğbolu Cild-i sani .1579 .yılı . yayımlanmamış Lisans tezi

¹⁹Dr. Ekrem Hakkı Ayverdi. Avrupa'da Osmanlı mimari eserleri 4.C. .S.195

neslinden oğlunun kızı Seydi tasarrufunda imiş. Mezkur yeri bağliğa ulaştırub mahsulün zaviyeye harcedermiş. 20

ABDAL CÜNEYT ZAVİYESİ VAKFI .Dimetoka .

Dimetoka'daki Abdal Cüneyt Zaviyesi –ki Kolonizatör derviş olarak yaptığı bu tesis uzun zamanlar yaşamış ve 1.ci Murat'ın şehir civarında buna tahsis ettiği bir parça yer bu zaviyeye ait olmuştu .vakfına 890 tarihinde hafidesi nezaret etmekte ve tasarruf ettiği hassa çayırları ile bağları sene 396 akçeyi tekkeye harcamakta idi .21

Aynı kayıta ilave olarak eski yazı ile şu kayıta ye verilmektedir . Bu eski yazı ile kayıt Prof. Dr.Aldülrahim Tufantoz tarafından tercüme edilmiştir .

Vakfi-ı Zaviye-i Abdal Cüneyt der nefsi Dimetoka şehri civarında bir pare yere çöker imiş. Merhum Gazi Hüdavendigâr zamanından beri vakıf imiş. Şimdi ki halde Abdal Cüneyt'in neslindedir .Oğlu kızı tasarruf edip tekkeye harç ederlermiş , amma hükümleri görülmedi .Hasıl ez çayır hassı ve aşere bağlar vesair cihat 391

Aynı kaydın 21 nolu dip notunda şu ilave kayıt vardır .

Ömer Lütfi Barkan buna ait kaydı Kanuni devrindeki bir defterden 732 nolu tapu defterinden nakletmekte ve o zaman bu yeri Cüneyt neslinden oğlu, oğlunun kızı oğlu seydi'nin tasarruf ettiği anlaşılmaktadır .934 senesine ait 138/10 nolu tapu defteri de aynı malumatı vermekte ve vakfın bağlar ve hassa çayırları mahsulünden 750 akçe geliri olduğunu bildirmektedir .22

Şekil 1 :Madalyonun iki tarafı.

²⁰ Ö. Lütfi Barkan .İstila devirlerin Kolonizatör Türk Dervişleri S.338.

²¹Tayyip Gökbilgin.Edirne ve paşa livasındaki has-mukataa mülk ve vakıflar. S.190.1952 İstanbul.

²² Tayyip Gökbilgin.Edirne ve paşa livasındaki has-mukataa mülk ve vakıflar. S.174 .1952 İstanbul.

T.C.Muratlı Noterliğinin verdiği belge.

BULGARCA' dan TÜRKÇE' ye tercüme.

İşbu tercüme işlemi 32 mm çapında ,1,8 mm kalınlığında 14,28 gr. ağırlığında bakır madeninden yapılma arka yüzündeki Bulgarca yazının gerçek ebadından büyütülmüş renkli fotokopisinden tercüme edilmiştir .

Tercümesi.

Samakov'dan Rilsı Manastırına kadar dağlık bölgeden mesafe x saattir .Dıbnıtsa'dan Samakov'a ise 16 saattir .Samakov'dan çıktığında İskir Deresi boyunca gittiğinde şehre yarım saat uzağında Saravi Kladentsi(Mısır sulama Kuyuları) yanı bulunmakta ve bu yerde Bulgar Padişahı İvan Şişman öldürülmüş olup buraya yakın yüksek bir yerde mezarı bulunmaktadır .

İşbu Bulgarca'dan tercüme işlemi Dairemiz yeminli tercümanı Ehliman oğlu Mustafa Kılalı tarafından aslına uygun olarak tercüme edildiğini onaylarım.2003 yılı Eylül ayının 8.ci günü
8.9.2003

Şekil 2.Ali Koç Babanın yatırına giriş.Resim.Mustafa Marangoz'un arşivinden alınmıştır.

Şekil. 3.Ali Koç Babanın yatırından Bulgaristan'ın Niğbolu Şehrini kuş bakış. Yatır ağacın dibinde beyaz noktanın olduğu yer.Resim.Mustafa Marangoz'un arşivinden alınmıştır.